

स्थापत्य व यांत्रिकी विभागांमध्ये समन्वय राखून
यांत्रिकी कर्मशाळांच्या सुयोग्य वापर होण्याच्या
दृष्टीने तसेच द्वार निर्मिती व उभारणीची कामे
गुणवत्तापूर्ण होण्यासाठी करावयाच्या कार्यवाही
बाबत मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक : बैठक ०११९- (प्र.क्र.१३९/२०१९) यांत्रिकी,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक- १६/१२/२०१९.

संदर्भ : १) मुख्य अभियंता (द. व प्र.) व सहसचिव यांचा दि.१६.११.२०१९ रोजीचा दापोडी, पुणे येथील
कर्मशाळेचा पाहणी दौरा.

प्रस्तावना :

सन २०१९ -२० हंगामातील यांत्रिकी संघटनेकडील पाखरण कार्यक्रम व यांत्रिकी संघटनेच्या
कामाच्या आढावा बैठकीमध्ये यांत्रिकी संघटनेकडील क्षमतेचा पुरेपूर वापर होणे आवश्यक आहे याबाबत चर्चा
झाली. तसेच मुख्य अभियंता (द. व प्र.) व सहसचिव यांच्या दि.१६.११.२०१९ रोजी दापोडी, पुणे येथील यांत्रिकी
कर्मशाळेच्या पाहणी दौऱ्यादरम्यान कर्मशाळेच्या आवारामध्ये काही द्वारे व इतर सामुग्री/ घटक भाग तयार
असल्याचे तथापि, कार्यक्षेत्रावर स्थलांतर झाले नसल्याचे दिसून आले. स्थापत्य विभागाकडून द्वार / घटक
भाग निर्मितीबाबत मागणी व यांत्रिकी संघटनेमार्फत प्रत्यक्षात करण्यात येणारी निर्मिती याबाबत स्थापत्य व
यांत्रिकी विभाग यांचेमध्ये समन्वयाचा अभाव दिसून आला. तसेच स्थापत्य विभागाकडून नियोजनपूर्वक द्वार
निर्मितीबाबत मागणी नोंदविली जात नसल्याने काही कालावधीमध्ये यांत्रिकी कर्मशाळांमध्ये काम नसते तर
काही कालावधीमध्ये निर्मिती क्षमतेपेक्षा जास्त मागणी होते व त्यामुळे बाहय यंत्रणेमार्फत यांत्रिकी विभागाद्वारे
निर्मिती करावी लागते असेही निदर्शनास आले आहे.

उपरोक्त पार्श्वभूमीवर स्थापत्य व यांत्रिकी विभागांमध्ये समन्वय राखून यांत्रिकी कर्मशाळांचा सुयोग्य
वापर होण्याच्या दृष्टीने तसेच द्वार निर्मिती व उभारणीची कामे गुणवत्तापूर्ण होण्यासाठी करावयाच्या
कार्यवाहीबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

त्या अनुषंगाने शासन पुढील प्रमाणे सूचना निर्गमित करित आहे.

शासन परिपत्रक:-

१) यापुढे कर्मशाळेची निर्मिती क्षमता उपलब्ध कामगारांवरती निश्चित न करता कार्यरत
यंत्रसामुग्रीच्या क्षमते नुसार निश्चित करावी.

२) यांत्रिकी कर्मशाळेतील काही यंत्रसामुग्री कालबाहय झाली आहे. काही प्रकारची यंत्रसामुग्री
विविध कारणांमुळे (जसे पर्यावरण मान्यता, शहराचे जवळ असलेने इ.) कार्यरत ठेवता येत नाही, याचा आढावा
घेवून या यंत्रसामुग्रीचे निर्लेखन करून सदर यंत्रसामुग्री लिलाव करून विक्री करावी.

३) महाराष्ट्रातील द्वारयुक्त धरणांची संख्या मोठी आहे. मोठ्या प्रमाणांत बॅरेजची कामे पूर्ण झाली
आहेत / होत आहेत. बॅरेजमध्येही उभी उचल द्वारांचा समावेश असतो. कोल्हापूर पध्दतीच्या
बंधान्यासाठीही काही वर्षांनी लोंखडी बर्गे बदलण्याची आवश्यकता असते. वरील सर्व प्रकारच्या प्रकल्पाच्या
जलद्वारांचे आयुष्यमान संपल्याने काही वर्षांनी बदलणे आवश्यक आहे. याचा विचार करून या सर्व प्रकल्पाची
यादी करून द्वारे बदलण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम तयार करणे (Calendar for replacing the gate) आवश्यक

आहे. सदर कार्यक्रमानुसार द्वार निर्मितीचे व निधी उपलब्ध करण्याचे सुयोग्य नियोजन होवू शकेल तसेच द्वार अपयशी ठरल्यामुळे प्रकल्पास होणारा धोका टाळता येईल व संभाव्य वित्त व जिवीतहानी टाळता येईल. सदर द्वारे बदलण्याचा कार्यक्रम (Calendar for replacing the gate) तयार करण्याचे काम धरण सुरक्षीतता संघटना, नाशिक यांचेमार्फत करण्यात यावे.

४) वरीलप्रमाणे निश्चित केलेल्या द्वार निर्मिती कालबद्ध कार्यक्रमानुसार द्वार उभारणीचाही कालबद्ध कार्यक्रम तयार करुन त्यासाठी बाहय यंत्रणेमार्फत आवश्यक कुशल / निमकुशल मजूर उपलब्ध होण्यासाठीचे नियोजन करावे.

५) खातेमार्फत पूर्ण / चालू असलेल्या व यापुढे होवू घातलेल्या उपसा सिंचन योजनेमधील पंप, पंपाचे अनुषंगिक घटक, उद्धरण नलिका, प्रति जलाघात प्रणाली ठराविक कालावधीनंतर बदलणे आवश्यक आहे, त्यासाठी कालबद्ध कार्यक्रम तयार करणे आवश्यक आहे. बंद नलिका वितरण व्यवस्थेतील लोखंडी नलिका बदलणेचे कालबद्ध कार्यक्रम सादर करुन त्याची अंमलबजावणी करावी.

६) यांत्रिकी विभागाकडील कर्मशाळांची, मुद्दा क्रमांक १ नुसार नव्याने काढलेल्या द्वार निर्मिती क्षमतेचा पूर्णपणे वापर झालेनंतरच यांत्रिकी व स्थापत्य विभागाने सर्व प्रकारची द्वार निर्मितीची, उद्धरण नलिकेची, पंपाचे अनुषंगिक घटकांची कामे, नलिका वितरण व्यवस्थेतील लोखंडी नलिका ची कामे बाहय यंत्रणेद्वारे करावीत, अन्यथा संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करण्यात येईल.

७) कर्मशाळेमध्ये झालेली द्वार निर्मिती गंजत पडून राहू नये यासाठी खबरदारी घेणे आवश्यक आहे. त्यासाठी अधीक्षक अभियंता (यांत्रिकी) व अधीक्षक अभियंता (स्थापत्य) यांनी समन्वयाने काम करणे आवश्यक आहे. कोणत्याही परिस्थितीत (द्वार) निर्मिती झालेली द्वारे व इतर सामुग्री सहा महिन्याच्या आत कार्यक्षेत्रावर उभारली जाईल, याची जबाबदारी अधीक्षक अभियंता (स्थापत्य) यांची राहिल.

८) यांत्रिकी विभागाकडील बहुतांशी कर्मशाळा मोठ्या शहरात आहेत. सदर कर्मशाळा व वसाहतीच्या जागेवर अतिक्रमण होवू नये व त्याची सुयोग्य देखभाल दुरुस्ती व्हावी यासाठी आवश्यकतेप्रमाणे स्थापत्य विभागाचे आवश्यक विभागीय कार्यालय / उपविभाग कार्यालय उपलब्ध करुन द्यावे.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक २०१९१२१६१३५२०६५८२७ असा आहे. सदर आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(नि.ब.जयस्वाल)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :- १) मा.मंत्री (जलसंपदा विभाग) यांचे खाजगी सचिव.

२) मा.राज्यमंत्री (जलसंपदा विभाग) यांचे खाजगी सचिव.

३) प्रधान सचिव (जलसंपदा विभाग) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई-३२.

४) सचिव (लाक्षेवि) यांचे स्वीय सहायक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.

- ५) सचिव (प्रकल्प समन्वय) यांचे स्वीय सहायक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ६) सर्व मुख्य अभियंता व सहसचिव / सर्व उप सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ७) महासंचालक, महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्था (मेरी), नाशिक
- ८) सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग.
- ९) सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग.
- १०) सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग.
- ११) यांत्रिकी कार्यासन संग्रहार्थ.